

BEVRIJDING

MAANDBLAD GEWJD AAN DE
VERNIEUWING VAN HET
SOCIALISME

ABONNEERT U OP BEVRIJDING!

f 3,- PER JAAR
WOGNUMMERSTRAAT 17, AMSTERDAM-N., GIRONUMMER 44314

INHOUD

IAMB EN WRI	A. STORM
EEN VOORLOOPER	B. DE LIGT
OORLOGSBESTRIJDING IN DE BE- DRIJVEN	J. VERLINDE
SCHIJN EN WERKELIJKHEID	VICTOR MARGUERITTE
HOE OORLOG TE WEERSTAAN	K. HAN
UITINGEN	
DEVROUW TEGENOVER DEN OORLOG	N. PRINS-BURGERS
MILITANT PACIFISME	A. EINSTEIN
EINSTEIN	A. FENNER BROCKWAY
DE OORLOG ONTTROOND	B. DE LIGT
COLUMBUS	ANNIE VAN DER PLAATS
BLANKEN EN GEKLEURDEN	ANNEE DE JONG
BOEKBESPREKING	
UIT DE PERS	

REDACTIE: A. R. DE JONG
B. DE LIGT
A. STORM

REDACTIE-ADRES: KEIZERSTRAAT 5 UTRECHT
ADM-ADRES: WOGNUMMERSTR: 17 AMSTERDAM N

OORLOG EN GESLACHTSDRIFT

B. DE LIGT

NEDERLANDSCH BUREAU ^{VOOR} JONGEREN VREDES ACTIE

Centrum voor het Vredeswerk van de geheele
Nederlandsche jeugd- en jongerenbeweging

Hermanstr. 9, Giro no. 55540, Groningen

Doet een dringend beroep om
financieele steun ten behoeve
van zijn vredesarbeid onder
de Nederlandsche jongeren

De winst van zijn verkoopcentrale, welke alle
boeken, brochures en insignes op vredesgebied
levert, is geheel ten bate van dezen arbeid

Bouwt aan de toekomst door

Uw steun aan dit werk!

VERANTWOORDELIJKHEID

Deze brochure is uitgegeven
door het Nederlandsch Bureau
voor Jongeren Vredes Actie, Her-
manstr. 9, Groningen, giro 55540

PRIJS 10 CENT

Schermer's Drukkerij
Bolsward

Dok. Vrij Soc. nr. 2549

Abro Ligt
2549

OORLOG

EN

GESLACHTSDRIFT

Augustus 1914 — oorlog! oorlog! De Duitschers naderen de Nederlandsche grens! Zullen ze één breken door Brabant en Limburg? In koortsachtige haast mobiliseert men zenuwachtig-onhandig het Nederlandsche leger. Limburg en Brabant worden door troepen uit het Noorden overstromd. Een groot deel van de mannen en jongens uit het Zuiden is opgeroepen en naar elders weggetrokken. De paarden van de boeren worden gerequireerd. De vrouwen zien bleek. Velen huilen. Inkwartiering. Onrust.

Duitsche vluchtelingen stroomen uit Antwerpen over Rozendaal-Venlo terug naar hun vaderland. Velen koken van woede; ze moesten in België al hun hebben en houden achterlaten. Ze zijn gescholden, beledigd, mishandeld. Meermalen heeft men hun inboedels kort en klein geslagen, uit de ramen geworpen. De Duitsche prostituees uit de Belgische havenstad koersen naar Rotterdam en Amsterdam, Den Haag.

Intusschen is er in Duitschland gejuich: *Nach Paris!* De klokken luiden. De opvoeding werkt: het volk is in roes. *Deutschland, Deutschland über alles, über alles in der Welt!* De socialisten zijn één met den Keizer. De vertrekkende troepen worden door vrouwen en meisjes met bloemen bekransd. *Lieb Vaterland kannst ruhig sein.....*

HET BEGIN VAN DEN ROES

Maar aan de Westgrens gaat het hard tegen hard, en stuiten de Duitsers op onverwacht-hevigen, Belgischen tegenstand. Voorwaarts — marsch! in den dood! Op, tegen geweren, kanonnen en muren. Vuur tegen vuur! Bloed tegen bloed! Moord tegen moord, totdat de sterkste het wint.

In razende woede dringen de teleurgestelde Duitsers het gemartelde België binnen. De overweldigden

weren zich zoo goed en zoo kwaad, als het gaat. De Duitsers winnen, winnen.

Zal Nederland worden gespaard — voor goed?..... voorloopig?..... Men rent er naar de kerken van angst. Vanuit de verte hoort men dag en nacht de kanonnen donderen.

Het weer blijft wekenlang prachtig. Volgens de geestverwanten van „De Standaard” is God „kennelijk met de Duitsers en hun vromen Keizer”, die het oordeel gaan voltrekken over het onzedelijke Parijs. De eene avond is nog milder en stiller dan de andere. De sterren stralen 's nachts als nooit. Maar geen sterveling, die ervan kan genieten. Onophoudelijk klinkt het donker rythme van het Duits geweld uit het gemarteld België, tot voorbij Eindhoven en Helmond.

Verhalen van ooggetuigen. Hoe de Duitse officieren en soldaten, die bij Luik op ontzettenden weerstand stieten, zich voortdurend „moed” indronken door gebruik van stroomen alcohol. Over het verbranden van boerderijen en kerken. Over brutaliteiten en liederlijkheden, moord en verkrachting. De hel is los!

In die dagen was ik dominee te Nunen, Geldrop, Op- en Neerwetten, Stiphout, Zesgehuchten en Croy, plaatsjes die alle zoo ongeveer tusschen Helmond en Eindhoven lagen, en waar bijna geen hervormden woonden, doch thans eenige duizenden protestanten werden ingekwartierd.

Mijn gemeente was miniem: in al die plaatsen, zuigelingen meegerekend, 160 zielen. Twee kerkjes, één te Nunen, één te Geldrop, anderhalf uur verder, en ik daartusschen op de fiets heen en weer. Pastorie te Nunen — hetzelfde huis, waar Vincent van Gogh nog bij zijn vader gewoond had. Dat was bijna mijn eenige glorie! Want mijn gemeente was haast belachelijk klein. Ik had nu eenmaal als Candidaat tot den H. Dienst niet veel kansen gehad: stond al bekend als

te „rood“. Nunen was het eenige beroep, dat ik ooit in mijn leven kreeg.

Ik had het overigens met blijdschap aangenomen. Het ging erg goed met de menschen, ik hield van de hei, ik kon er veel studeeren, en vier dagen van de week desnoods weg zijn, om in het Noorden te werken voor het revolutionaire christensocialisme.

Overigens werkte ik daarvoor óók in het Zuiden : toen de wereldkrijg uitbarstte, was ik juist bezig op mijn catechisatie de Bergrede te behandelen in verband met de moderne maatschappij. Vlak bij stond bovendien Annee R. de Jong, te Veghel — later te Helmond — en het echtpaar Kruyt woonde te Gennep. We hadden hemel en aarde bewogen om zoo dicht mogelijk bij elkaar in de buurt te zitten, en werkten geestdriftig samen. Begin Augustus 1914 kwamen wij in de pastorie te Gennep bijeen en besloten na ernstig overleg om, tegen alle mobilisatie en oorlog in, aan onze overtuiging trouw te blijven.

Toen ik den volgenden dag te Nunen terug kwam, was het dorp vol soldatenvolk en paarden : de artillerie werd ingekwartierd. Ik opende mijn huisdeur en zag twee groote zwarte kisten staan. Ik riep mijn huishoudster : wat had dat te beduiden ? Bagage van officieren, inkwartiering ! Wij waren aangewezen voor logies van twee officieren, drie soldaten en, op stal, zes paarden.

Toorn steeg in me op. Zou ik die kisten niet de gang uit werpen ? Mijn deur sluiten ? Weigeren militairen te herbergen ? Het was een taktiek, die zin zou hebben gehad. Maar er scheen me nog een andere, die als een bliksem door mijn hoofd schoot : ze ontvangen, goed behandelen ; zooveel mogelijk met officieren en soldaten menschelijk contact pogen te zoeken en intusschen rustig verder gaan met den strijd tegen den oorlog.

De eerste paar dagen vermoedde men nog niets. Dientengevolge waren den volgenden zondag de kerken te Geldrop en Nunen vol..... met soldaten en officieren.

Weldra sloegen mijn redenen in. Men poogde mij van

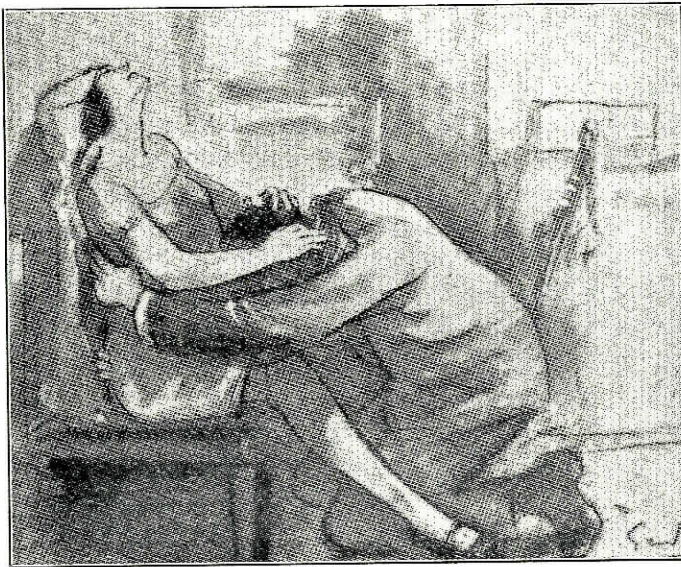
militaire zijde te noodzaken, anders te preeken. Er ontstond onder de opgeroepenen gedachtenwisseling vóór en tegen, en ten slotte kreeg ik zoowel in het openbaar als in het geheim met allerlei gemobiliseerden contact. Er werd een Militair Tehuis geopend. Ik ging er heen, en sprak tegen den oorlog. Er werd een hospitaal opgericht. Ik ging er heen, en deelde Tolstoi uit. Met enkele officieren werd ik sterk bevriend. Het duurde niet lang of militairen van allerlei rang spraken mij in het verborgen over hun tegenzin tegen den krijg, hun afschuw van het moorden, over gewetensconflicten, en neiging tot dienstweigering.

Maar ik hoorde en zag, ook in mijn gemeente, veel meer. Dit o.a., dat door allerlei jongens uit het Noorden, die zich vroeger uijtstekend hadden gedragen, nu steeds meer werd gedronken en den beest uitgehangen, en dat voor heel veel vrouwen — niet alleen vrouwen uit het volk — soldaten letterlijk „onweerstaanbaar“ waren. Er gingen zware sexueele driften door de menschen heen, waarvan ze zelf vaak schrokken, doch die al te dikwijls werden vergezeld van een „niks kan me meer verdomme !“

Intusschen strekte onze antimilitaristische aktie zich over het geheele land uit. Ik moest dus dikwijls weg. Dat was niet zoo eenvoudig. Begin Augustus wachtte men mij in Arnhem. Ik zou in „Muis“ spreken. De zaal was vol, maar ik kwam niet verder dan Den Bosch. Want tijdens mobilisatie, staat van beleg e.d., gaan overal, ook op de treinen, militairen voor. Het normale verkeer was totaal in de war. Vaak, als ik tegen den avond op den gewonen tijd uit Amsterdam of Den Haag vertrok, kwam ik niet, als vroeger, om en bij elf uur des avonds, maar eerst des nachts om twee, drie uur te Eindhoven aan.

Meestal zat ik dan in een derde-klas-wagen tusschen soldaten. Gewoonlijk zweeg ik rustig en hoorde toe. Want ik had al gemerkt, dat als men wist, dat je een dominee was, of een antimilitarist, je niet meer de werkelijke meening van de menschen hoorde, tenzij je

PHYSIEK EN MOREEL OVERWELDIGD

In het officieren-hospitaal

met ze alleen was. Ik wilde weten, wat er om ging in het opgeroepen volk, dat voor den dood kon komen staan.

Wat ik zoo hoorde? Dikwijls gekanker over het feit, dat men plotseling uit zijn werk was gehaald. Nu en dan ernstige bezorgdheid over familie, of over de zaak, het zaakje, dat men vreesde dat onder zou gaan. Allerlei uitingen van vaak min of meer voorgewende onverschilligheid. Maar ook dikwijls een onverschilligheid die echt, brutaal, haast woest was, reactie, als van eindelijk bevrijde slaven — wat de meesten dan ook waren. Men was van de „burgerrotzooi” af!

Aan alle stations werd veel bier en sterken drank gedronken. Hoe later het werd, hoe woester er werd gezongen. En de grollen en de grappen werden voortdurend platter en gemeener. Er had een duidelijke terugval plaats tot een lager stadium van cultuur, tot een roesachtig kollektief bewustzijn, zooals dit later ontleed

zou worden door prof. Huzella.¹⁾ Er werd iets onpersoonlijk-wilds in die hollandsche en friesche jongens wakker, dat mij deed denken aan de woede van de watergeuzen en de wreedheden van Lumey.

Eens had ik nog juist kans gezien, des avonds te Utrecht een plaats te vinden in een wagon met huzaren, die naar het Zuiden gingen. Er werd weer woest gezongen en gedronken. Later op den avond kocht er een een courant, en begon al schreeuwende de gruwelverhalen voor te lezen betreffende het duitsche leger in België.

Plotseling brulde er een: „Godver..... jongens, als we derin moeten, dan zullen we ook es moorden en branden, en de meiden over den grond laten rollen!”

Een gejuich barstte los.

Ik dacht aan de veldpredikers. Zouden die van dergelijke dingen nooit iets merken? Plotseling herinnerde ik mij een gesprek, dat lang geleden diepen indruk op mij had gemaakt.

Te Middelburg, waar mijn vader dominee was, leefde een oud-koloniaal, Piet Oranje. Hij werd door enkele predikanten min of meer geprotegeerd, omdat hij op zijn ouden dag was „bekeerd”. En een van mijn vrienden, ook een domineeszoon, en ik, moesten hem soms wat brengen, en zaten dan nog wel eens met hem te praten. Hij kon oorspronkelijk vertellen; we hoorden hem heel graag.

„Ja, jongeheer — zei hij eens tegen mij — je moet niet denken, dat we ons daar in Indië zacht als lammetjes hebben gedragen. Het was daar soms moorden en branden, of er geen God in den hemel bestond. En wat die bruine vrouwen aangaat — oud of jong, die we tegen kwamen, gingen eronder!”

Misschien overdreef hij wel, want als hij met ons, jongens, praatte, werd hij zelf weer jong en vergat zijn bekeering haast. Ons stootte dit verhaal toen duidelijk af. Maar het trok ons toch óók weer geheimzinnig

¹⁾ Théodore Huzella, L'Individu dans la Vie sociale en Temps de Paix et en Temps de Guerre. Paris, 1922.

aan. Het was in ieder geval een ander soort koloniale geschiedenis, dan die ik b.v. op het gymnasium hoorde.

Den zondag na dat treinkabaal, sprak ik erover, dat we niet op „de deutsche barbaren” moesten afgeven, maar wèl begrijpen, dat de oorlog in alle menschen dezelfde onmenselijkheden wakker maakt. In ons, koelbloedige, brave nederlanders ook? Men wilde het niet gelooven. De eerstvolgende dagen protesteerde men tegen wat ik gepreekt had. Toen moest ik wel met feiten komen. En op een avond, bij een groep menschen, verhaalde ik, wat ik de vorige week in den trein had beleefd. En meer. Dat mijn huishoudster b.v., die toch den oorlog haatte, niets liever deed dan lekkere potjes voor soldaten, en vooral voor officieren klaar maken. Dat enkele militairen zich er bij mij over beklagde hadden, dat ze niet alleen werden lastig gevallen door jonge meisjes, maar vooral ook door oudere vrouwen, wier mannen gemobiliseerd waren naar elders. Kortom, dat het wel leek, alsof de oorlog een sexueele bezetenheid ontketend had. Als dat al zoo was, nog vóórdát ons land zich in krijg met een ander bevond, hoe zou het dan wezen, als de oorlog eens werkelijk los zou barsten?

Ik wist toen nog niets van Freud. Had over het sexueele betrekkelijk weinig gelezen. Maar ik had een hevig temperament, dat ik maar net, zoo goed en zoo kwaad als het ging, beheerschen en sublimeeren kon, en had me in deze dingen meermalen diep ingedacht. Vooral, sedert ik predikant was geworden: omdat ik bij mijn huisbezoek en catechesatie weldra had bemerkt, welk een ontzaglijke rol — vooral in het geheim, en meer nog in het onbewuste — het sexueele bij haast al mijn gemeenteleden speelde. Op een avond, toen enkelen, die zelf vóór mobilisatie en oorlog waren, over het „laag peil” en het verregaand drankmisbruik van de jongens uit het Noorden klaagden, barstte ik los. Of dat soms anders kon! Of men dan niet begreep, dat aan de groote massa des volks de mobilisatie allereerst gelegenheid scheen te geven om uit den band te sprin-

SEXUEELE OORLOGSRELIGIE

— Houd je uniform aan vannacht! Die staat je zoo goed...

gen, de conventie te breken, allerlei te doen en te durven, waaraan men vroeger zelfs niet waagde te denken. Of het soms niet aantrekkelijk was, over de hei met kanonnen te rijden, in je kosthuis goed behandeld te worden, met een troep kameraden avontuurlijk te leven en nu en dan een romannetje te hebben, dan als onderdeel van een machine op een of andere duistere fabriek te worden uitgebuit, en thuis te vergaan van het eindeloos gezanik en de zorgen. Of de „mobilisatie” bovendien juist niet de wildste in-

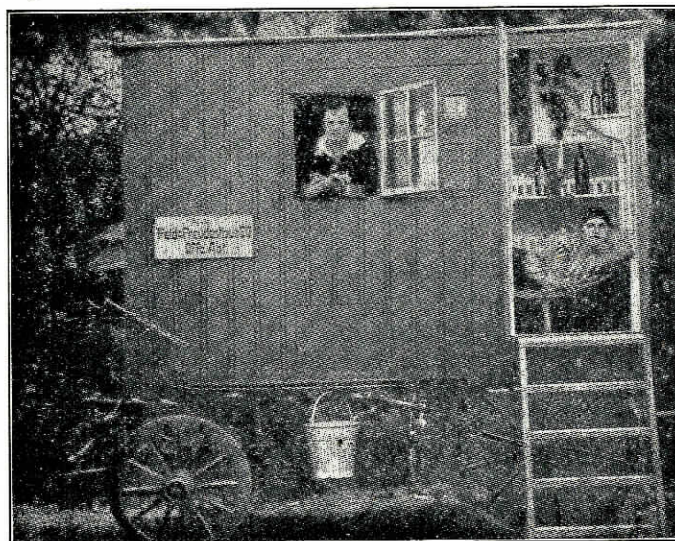
stinkten van den mensch bedoelde te mobiliseeren. Of men niet begreep, dat bloed- en geslachtsroes wezenlijk samenhangen, en of men dan nooit gemerkt had, dat Mars altijd met Venus, en Venus altijd met Mars tezamen was gegaan. Ik ging zelfs ver voor een ongetrouwden dominee. En móést wel verder gaan. De vrouw — zei ik — zoekt van nature den soldaat, ze is verzot op het zwaard. Het is haar oerbehoefte om te ondergaan, zelfs om verkracht te worden, die wakker wordt. Ze weet zelf niet, waardoor ze wordt bezielt. Maar u zult zelden een meisje op het eerste gezicht bv. op een dienstweigeraar verliefd zien worden, dien zij tusschen een paar politie-agenten in een armoedig pakje opgebracht ziet worden. Maar als er een regiment soldaten met muziek door de straat trekt, hangen de meisjes en de vrouwen bij rijen uit de ramen. Dat gaat diep. Dat gaat zoo diep, dat ze het zelf niet weten, zooals de oorlog diep door alle mannen gaat. Het sleept mee, en het is door die macht, die mannen en vrouwen beiden bezielt, dat de oorlog altijd weer mogelijk wordt, zoodra men er in slaagt, het volk slechts in een roes te brengen. Ik geloof zelfs — zei ik eindelijk — dat heel wat vrouwen, even goed als mannen, den oorlog eigenlijk willen.

Het wekte vooral van vrouwelijke zijde protest. Maar ik ging voort met een betoog, dat later nog in „Opwaarts” kwam te staan.²⁾

Over de sexueele quaestie schreef ik toen nog niet. Ik wist er te weinig van, al had ik op dat oogenblik spontaan ontdekkingen gedaan, waarover ik me later vaak verbaasde. Nu heb ik Freud gelezen — al dadelijk wat hij schreef over den oorlog en den dood — heb sinds jaren moderne zielkunde bestudeerd, en weet, dat mijn opvattingen in hoofdzaak juist waren. En thans is een werk verschenen, dat ze heeft verhelderd en verdiept, en waarover ik reeds lang had willen spreken. Het is de *Sittengeschichte des Weltkrieges*, twee zware,

²⁾ Zie mijn „Kerk. Cultuur en Samenleving” Arnhem. 1925. blz. 45 tot 54.

RIJDEND BORDEEL

rijk geïllustreerde deelen, door verschillende deskundigen geschreven en geredigeerd door Dr. Magnus Hirschfeld te Berlijn (Verlag für Sexueelwissenschaft, Schnieder & Co., Wien I, II, 1930). Een gruwelijk boek, en met zulke perverse afbeeldingen en gemeene citaten, dat ik het aan te jongeren niet gaarne ter lezing of zelfs maar ter bezichtiging zou aanbevelen. Een boek, welks samenstellers waarschijnlijk ook door dezelfde driften min of meer zijn bewogen, die zij objectief wetenschappelijk pogen te onderzoeken en beschrijven. En toch, een noodzakelijk boek: een eerste machtige poging om den invloed van den wereldoorlog op het geslachtelijk en erotisch leven vast te stellen. Een min of meer heldere spiegel, waarin zich een troebele, stinkende stroom van liederlijkheid en ellende weerkaatst, als men zich nooit zou kunnen voorstellen: theoretisch moge ieder weten, dat het in oorlogstijd op sexueel gebied walgelijk toegaat, dat er zooveel gruwelijks plaats vindt, kan zich geen mensch verbeelden.

Dit werk is één bewijs voor de stelling, dat de oorlog

den mensch doet terugzinken tot diep onder het dier. Maar bovendien leert men meer dan ooit begrijpen, dat de oorlog zelf het losbreken is van een sinds jaren toenemende spanning, zoowel op politiek-oeconomisch als op sociaal en cultureel gebied, en dat honderduizenden, millioenen den krijg onbewust, instinktief begeerden. Uit alles blijkt, dat het gansche maatschappelijke leven, de opvoeding door school, kerk, pers, kazerne, fabriek, partij, den wereldoorlog zóó had voorbereid, dat ontelbaren, indien niet openlijk, dan toch in stilte, indien niet bewust, dan toch onbewust, den uitroep tot den hunne maakten van graaf Apponyi in het hongarsche parlement: „Eindelijk!”

Een drift naar moord en bloed werd wakker, die dieper gezien, ook een verschrikkelijke erotische beteekenis had. Ze werd nog bevorderd door de on- en tegennatuurlijke verhoudingen, waarin de overgrote meerderheid der menschen onder het kapitalisme leefde en waaruit ze eindelijk eens „los” wilden komen, waaruit ze zich wilden losbreken als mishandelde dieren. Millioenen voelden zich plotseling van hun „pestbaas”, hun huwelijksgevangenis bevrijd, en doken juichend onder in het avontuur. Ze hoefden hun piekerend verstand nu niet langer te pijnigen; ze raakten weg uit hun armzalig ik.

Anderzijds reageerde de vrouw op de oorlogsverklaring — het wordt in dit boek met de feiten bewezen — met een hevige toename der geslachtsdrift. Ook háár natuur kreeg ongedachte kansen, zich uit te vieren. Maatschappelijk werd zij in allerlei opzichten plotseling zelfstandiger, vrijer. Allerlei traditioneele, moreele en sociale remmen werden lam. Oerinstinkten braken zich ongehinderd baan. Mannen en vrouwen beiden sidderden van driften, die ze vroeger niet wisten in zich te bergen. Alles één bewijs voor de opvatting van Freud, dat de vergeestelijking van de primitieve hartstochten lang niet die hoogte en lang niet die sterkte heeft bereikt, als men gewoonlijk meent of zichzelf en anderen poogt wijs te maken.

HOE OORLOG DE JEUGD OPVOEDT

— Ga bij mijn zuster, meneer!

Uit dit werk blijkt, dat de groote massa der gemobiliseerden door het sexueele steeds meer bezeten werd. Zwaard, kanon, bajonet, kogels, luchtschepen, bruggen, paardrijden, ontploffingen, lucifers, machines, de worst die men at — alles kreeg onmiddellijk sexueel-symbolische beteekenis. Vuilbekken werd normaal. En men weet van pater Strattmann, hoe het aan het front gewoonte was, om vóór men den vijand bestormde, de bordeelen te bestormen.

Intusschen bracht de oorlog lang niet, wat de losgeraakte instinkten steeds heviger begeerden. Al dat sexueele was ten slotte toch bijzaak, vergeleken bij het ééne groote doel: den moord. Men mocht in zijn verloftijd nog zoo trachten zich uit te vieren, het was een óógenblik, een wanhopig kòrt oogenblik. En wát voor oogenblik! Want telkens werd men door schrik, angst, afschuw van zichzelf en van zijn medemensch

gemarteld. Steeds sterker voelde men, dat de oorlogslavernij nog oneindig harder en meedoogenloozter was, dan die van bootwerkers in de ruimen der schepen, of van mijnwerkers onder de aarde. Geslachtsziekten woedden alom. Er rotte in die dagen heel wat weg. In de eerste plaats fysiek, maar dan ook psychisch, geestelijk vooral. In een doffe roes kon men b.v. de belgische prostituées hooren zingen :

Malheur la guerre
 Nix pomme de terre
 C'est la misère partout
 Papa Canon
 Maman Ballon
 Ma soeur machine kaput
 Oh, Isabella, rends-moi ma mère. ³⁾)

Ook dit lied zit vol sexueel-symbolischen zin en *ma soeur machine kaput* beteekent, dat het geslachtsorgaan van haar zuster stuk was : het was de gewone uitdrukking om te verklaren, dat men geslachtsziekte had opgelopen. Is het wonder, dat dit ontzettend werk besluit met een volstreekte veroordeeling van den oorlog, die niet alleen cultuurhistorisch en oeconomisch geen zin meer heeft, maar den mensch in afronden van zedelijke en lichamelijke ellenden drijft? „Zelfs uit de beschrijving van al deze erotische scènes en van dit geslachtsleven stijgt een bittere aanklacht op, een waarschuwing, die men het best in deze drie woorden samenvat : NOOIT MEER OORLOG ! Werd slechts een tiende van de volhardendheid en offervaardigheid, die tijdens den krijg zoovelen bezielde, aan de zaak des vredes gegeven — hoeveel vriendelijker zou het er op deze planeet uitzien..... Heden is het nog niet te laat. De waarschuwende stem hoeft niet te vergeefs te weerklinken..... De wereldoorlog kan en moet niet

³⁾ Radjetoe van fransch, duitsch en vlaamsch : De oorlog is een ongeluk. We hebben geen aardappelen. Overal ellende ! Vader Kanon, moeder Ballon. De machine van mijn zuster is stuk. O Isabella, geef mij mijn moeder weer.

WERK VAN DE „ZEDEN-POLITIE“

PREIS-VERZEICHNIS.

A. Getränke:

Sekt Henkell Trocken . . . a Flasche	18.—	Mark
Bordeaux Château Lafitte	6.—	„
Ungarwein	8.—	„
Bier, eine große Flasche	1.50	„
Kaffee, Tasse	1.—	„
„ ein kleiner Krug 6 Tassen	6.—	„
„ ein großer Krug 12 Tassen	12.—	„
Tee, ein Glas	0,60	„
Selter, kleine Flasche	0,30	„

B. Beischlaf:

für die ganze Nacht	30.—	Mark
für 2 bis 3 Std zur Abend- u. Nachtzeit	20.—	„
für 1 Stunde	10.—	„
für jede beliebige Zeit v 9 Uhr vorm		
bis 6 Uhr nachm.	10.—	„

Lodz, im März 1917.

Die Sittenpolizei.

slechts als een historische ramp, maar, uit het oogpunt der zedegeschiedenis, tegelijk ook als de grootste sexueele ramp gekenschetst worden, waardoor ooit de beschaafde menschheid werd getroffen. Het razen van de ontketende oerdriften, de verruwing van wie aan den krijg deelnamen en van wie achterbleven, de sexueele nood van de gemobiliseerden, van de vrouwen en van de gevangenen achter het prikkeldraad, de afschuwelijke vormen, die de voor geld te koopen liefde overall aannam, de algemeene verspreiding van ge-

slachtsziekten, de collectieve schending van het gezonde geslachtsgevoel, de sexuele losbandigheid in de etappes, de slemppartijen in het achterland van hen, die op de massamoord parasiteerden, en het bankroet van huwelijk en geslachts-ethiek — al deze onmiddellijke en middellijke gevolgen van den oorlog hebben zich aan ons vertoond als krijgsmoraal en door den oorlog veroorzaakte gedragingen en gewoonten. Deze verwoesting van zedelijk menscheidsbezit voltrok zich in dezelfde reusachtige mate als tegelijkertijd de materiele goederen en de éénig-volstrekke waarde, het menschenleven zelf, vernietigd werden.”

Zonder twijfel heeft de wereldoorlog ook allerlei leugenachtigs en verouderds opgeruimd. Maar tegelijkertijd heeft hij ons geleerd, dat zulke opruiming op dergelijke wijze niet meer plaats behooren te vinden, en dat „arbeid voor de gemeenschap tegelijkertijd arbeid voor betere en volkomener vormen van leven en liefde beduidt. Het sexuele vraagstuk in dezen zin als een deel van het maatschappelijke te begrijpen, was vóór den wereldkrijg slechts enkelen hooger geesten gegeven. Thans echter baant deze waarheid, als leering uit het groote bloedbad, steeds meer haar weg tot de massa..... De conclusie, welke alle menschelijk-voelenden, die in de liefde een onschatbaar-waardevol levensgoed en in haar toenemende verfijning een van de belangrijkste verschijnselen van de geestelijke, zedelijke en cultureele ontwikkeling zien, uit den oorlog moeten trekken, is de erkenning van den plicht, om met inzet van alle krachten een herhaling van den krijg te helpen voorkomen — niet het minst ook in naam van de door haar bedreigde liefde”.

Ziedaar het slot van dit uiterst belangrijk, zeer veel omvattend werk, welks beteekenis hier slechts aangeduid kon worden.

B. DE LIGT

Uit het Kerstnummer van „De Wapens Neder”.

De illustraties werden ontleend aan het besproken boek, evenals die op den omslag (naar een teekening van Dix).

DE WAPENS NEDER

MAANDORGAAN VAN DE INTERN.
ANTI-MIL. VEREENIGING (I. A. M. V.)
SECTIE NEDERLAND

REDACTEUR: ALBERT DE JONG
MEDEWERKERS o.a.: B. DE LIGT EN
A. MÜLLER LEHNING

ABONNEMENTSPRIJS f 0,85 PER JAAR
EXTRA KERSTNUMMER INBEGREPEN

VRAAGT GRATIS PROEFNUMMER AAN BIJ DE ADMINISTRATIE:

P. FIJLSTRA, DEN HAAG
PAVILJOENSGR. 68-70, GIRO 31762

